

Sexualita napříč životem

Proměny sexuality v čase

- Sledování sexuality napříč vývojovými obdobími - normativní pohled na psychosexuální vývoj a sexuální projevy?
- Sexualita v dětském věku
 - Velmi obtížné zkoumat sexualitu u dětí (věk < 12)
 - etická, metodologická úskalí (pohled rodičů, retrospektivní studie)

Děti a sexuální projevy

- Co víme:

- Difúzní sexualita (Gagnon & Simon, 1973) - přítomnost vzrušení, ale ne explicitně provázané s drážděním genitálií
- Běžné dotýkání genitálií - Zvědavost a objevování sexuálních částí těla
- Spíše zájem o tvar genitálií, nikoliv o jejich funkci
 - Genitálie = funkce vylučování
 - Chybí povědomí o souvislosti genitálií se sexuální funkcí
 - Chápání vaginální soulože – téměř nemožné
- Přezdívky a nepřesné informace
- Masturbace

- masturbace v předškolním věku = častá obava rodičů, že je něco špatného s jejich dítětem (Ryan, 2000)
- Stimulace ve stavech hněvu a stresu
- Masturbace/dotýkání se intimních partií na veřejnosti = další obava rodičů

Děti a sexuální projevy

- Chlapci v předškolním věku mají erekci
- Masturbace – nejčastěji reportovaná sexuální aktivita u předškolních dětí
- dosáhnout „orgasmu“

Orgasmus u malého dítěte nebo jiného mladého muže je, kromě chybějící ejakulace, nápadným duplikátem orgasmu u staršího dospělého. Chování zahrnuje řadu postupných fyziologických změn, rozvoj rytmických pohybů těla s výrazným pulsováním penisu a tahy pánve, zjevnou změnu smyslových schopností, konečné napětí svalů, zejména břicha, kyčlí a zad, náhlé uvolnění s křečemi, včetně rytmických análních kontrakcí – následovaných vymizením všech příznaků. Znepokojené dítě se uklidní pod počáteční sexuální stimulací, je vyrušeno jinými činnostmi, opět začíná rytmickými přírazy pánve, je napjaté, jak se blíží vrchol, je uvrženo do křečovitě akce, často s prudkými pohyby paží a nohou, někdy s pláčem v okamžiku vyvrcholení. (Kinsey a kol., 1948, str. 177)

Ležela tváří dolů na posteli, s nataženými koleny, začala rytmickými přírazy pánve (ve frekvenci cca 1 sekundy a méně). Přírazy byly primárně pánevní, nohy byly napjaté ve fixní poloze. Přírazy byly v hladkém a dokonalém rytmu, který byl nepřerušovaný s výjimkou chvilkových přestávek, během nichž byly genitálie znovu nastaveny proti panence, na kterou byly přitisknuty; návrat z každého přírazu byl křečovitý, trhavý. Bylo tam 44 přírazů v nepřerušovaném rytmu, lehká chvilková pauza, 87 přírazů, po kterých následovala lehká chvilková pauza, soustředění a intenzivní dýchání s prudkými trhnutími, jak se blížil orgasmus. Během těchto krajních fází činnosti na všechno úplně zapomněla. Její oči byly skleněné a upřené do prázdného pohledu. Po orgasmu byla patrná úleva a uvolnění. (Kinsey a kol., 1953, s. 104–105)

- Friedrich, W. N., Fisher, J., Broughton, D., Houston, M., & Shafran, C. R. (1998). Normative sexual behavior in children: A contemporary sample. *Pediatrics*, 101(4), e9-e9.

	2–5 let N = 287	6–9 let N = 191	10–12 let N = 82		2–5 let N = 287	6–9 let N = 171	10–12 let N = 96
Chlapci				Dívky			
1. Dresses like opposite sex	13.8	5.9	0.0	1. Dresses like opposite sex	10.2	8.8	8.4
2. Stands too close	29.3	14.4	7.5	2. Stands too close	25.8	18.8	14.8
4. Touches sex parts in public	26.5	13.8	1.2	4. Touches sex parts in public	15.1	6.5	2.2
5. Masturbates with hand	16.7	12.8	3.7	5. Masturbates with hand	15.8	5.3	7.4
7. Touches breasts	42.4	14.3	1.2	7. Touches breasts	43.7	15.9	1.1
12. Touches sex parts at home	60.2	39.8	8.7	12. Touches sex parts at home	43.8	20.7	11.6
19. Tries to look at people when they are nude	26.8	20.2	6.3	19. Tries to look at people when they are nude	26.9	20.5	5.3
21. Shows sex parts to adults	15.4	6.4	2.5	21. Shows sex parts to adults	13.8	5.4	2.2
22. Tries to look at pictures of nude people	5.4	10.1	11.4	22. Tries to look at pictures of nude people	3.9	10.2	3.2
25. Gets upset when adults kiss	13.2	6.4	3.8	25. Gets upset when adults kiss	12.1	7.2	5.4
30. Wants to watch TV nudity	5.0	8.0	15.2	30. Wants to watch TV nudity	6.4	8.4	12.8
32. Hugs adults not known well	15.4	3.7	0.0	32. Hugs adults not known well	12.8	6.6	4.3
35. Very interested in opposite sex	17.5	13.8	24.1	35. Very interested in opposite sex	15.2	13.9	28.7
37. Knows more about sex	5.3	13.3	11.4	37. Knows more about sex	5.3	15.5	17.9
Mean total score (SD)	5.0 (4.5)	3.3 (4.2)	1.5 (2.2)	Mean total score (SD)	4.7 (4.8)	2.7 (3.5)	2.2 (3.5)

5-7 let: hry s heteronormativním podtextem (např. na tatínka a maminku)

8-9 let: větší důraz na rozdělené kolektivy (dívčí a chlapecké), ústup „sexuálních aktivit“

10-11 let: zájem o tělesné změny, zároveň stále oddělené vrstevnické kolektivy (stejnopohlavní hry – často kvůli dominanci dívčích a chlapeckých kolektivů)

Adolescence a puberta

- Psychologický koncept
 - raná adolescence: 10 - 13 let, střední adolescence: 14 - 18 let, pozdní adolescence: 19 – 22 let (nejasné kvůli konceptu vynořující se dospělosti)
 - Puberta: 10/11 let – dívky; 12 let – chlapci
 - U 15 % dívek v USA – puberta již v 7 letech (Newman, 2011)
- Puberta (od latinského slova pubescere – být ochlupen)
 - = fyziologické zrání – dozrávání reprodukčních orgánů
 - Puberta – primárně v rané adolescenci
 - Mechanismus není úplně známý (hypotalamus – hypofýza – gonadotropní hormony – stimulace gonád a sekrece odpovídajících hormonů)
 - vývoj zájmu o sex a zesílení sexuálního libida (vlivem hormonů)

Puberta – etapy a fyziologické změny

- (1) Růst primárních a sekundárních sexuálních znaků
 - růst prsů, penisu a šourku se dá rozdělit do 5 fází (spíš pro výzkum, určení stádia vývoje)
 - ochlupení až po zahájení růstu prsů (10 let) a varlat (12 let)
 - menarche = 12,88 let v Evropě/ u dívek v ČR – 12,3 let, ejakulace (první poluce) 13-14 let
- (2) Růstový spurt
 - u dívek přibližně v 11 letech a u chlapců kolem 14. roku
- (3) Změna proporcí svaloviny a tuku
 - **chlapci 1,5x více tělesné hmotnosti než dívky, dívky mají 2x více tělesného tuku než chlapci**
- (4) Zvětšení oběhové a dýchací soustavy
 - síla a vytrvalost; přítomnost akné, v pozdější fázi puberty: růst dalšího ochlupení v podpaží a na jiných částech těla

Psychologická stránka puberty

- Změna nálad a prožívání

- Dívky:

- Negativní emoce a negativní ladění
 - Rychlost tělesných změn v průběhu puberty má vliv na náladu:
 - čím prudší změny, tím hlubší poklesy nálad
 - kontinuální změny – lepší adaptace
 - Vnímání sekundárních znaků – odvislé od okolí
 - Pocity ohledně menarche: většinou smíšené

- Chlapci:

- dominance testosteronu – méně smutku, ale více problémového chování (impulzivita)
 - Častěji spokojeni s tělesnými změnami (nárůst svaloviny) - přiblížení se ideálu muže

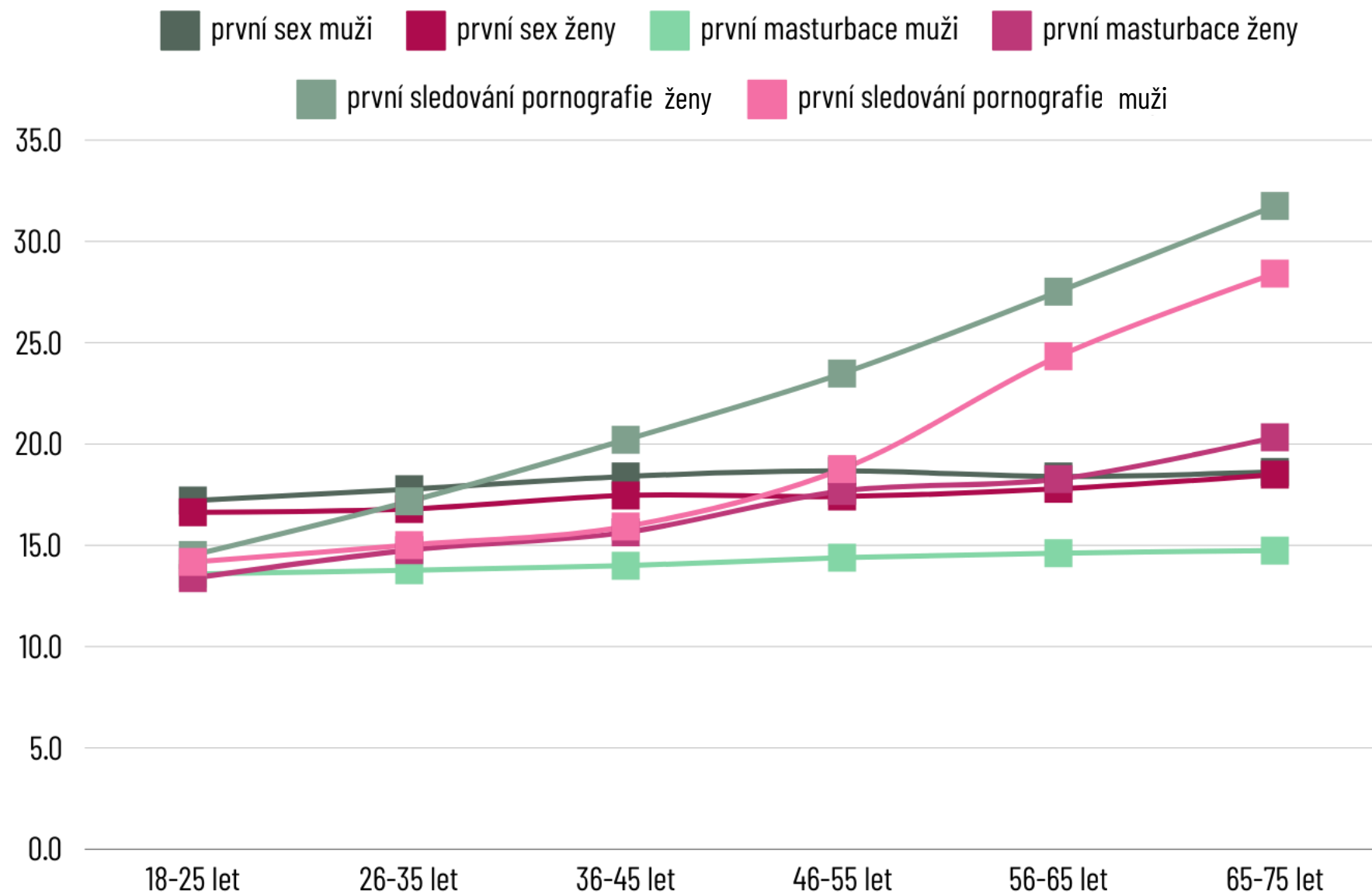

Načasování puberty a jeho důsledky

- Časnější puberta u dívek:
 - horší vzdělání, horší duševní zdraví (nižší sebevědomí, deprese, sebevražedné myšlenky) a problémové chování (drogy, iniciace sexuálního života – nepřipravenost, konflikty s rodiči)
 - Důvody:
 - Pocit odlišnosti, ztráta pocitu náležení do skupiny
 - Odklonění se od ideálu krásy (kvůli změně tělesné hmotnosti) – větší tělesná hmotnost (Kaplowitz, 2008)
 - Větší tlak, co se týká randění a sexuálních zkušeností
- Časnější puberta u chlapců?

Sexuální milníky

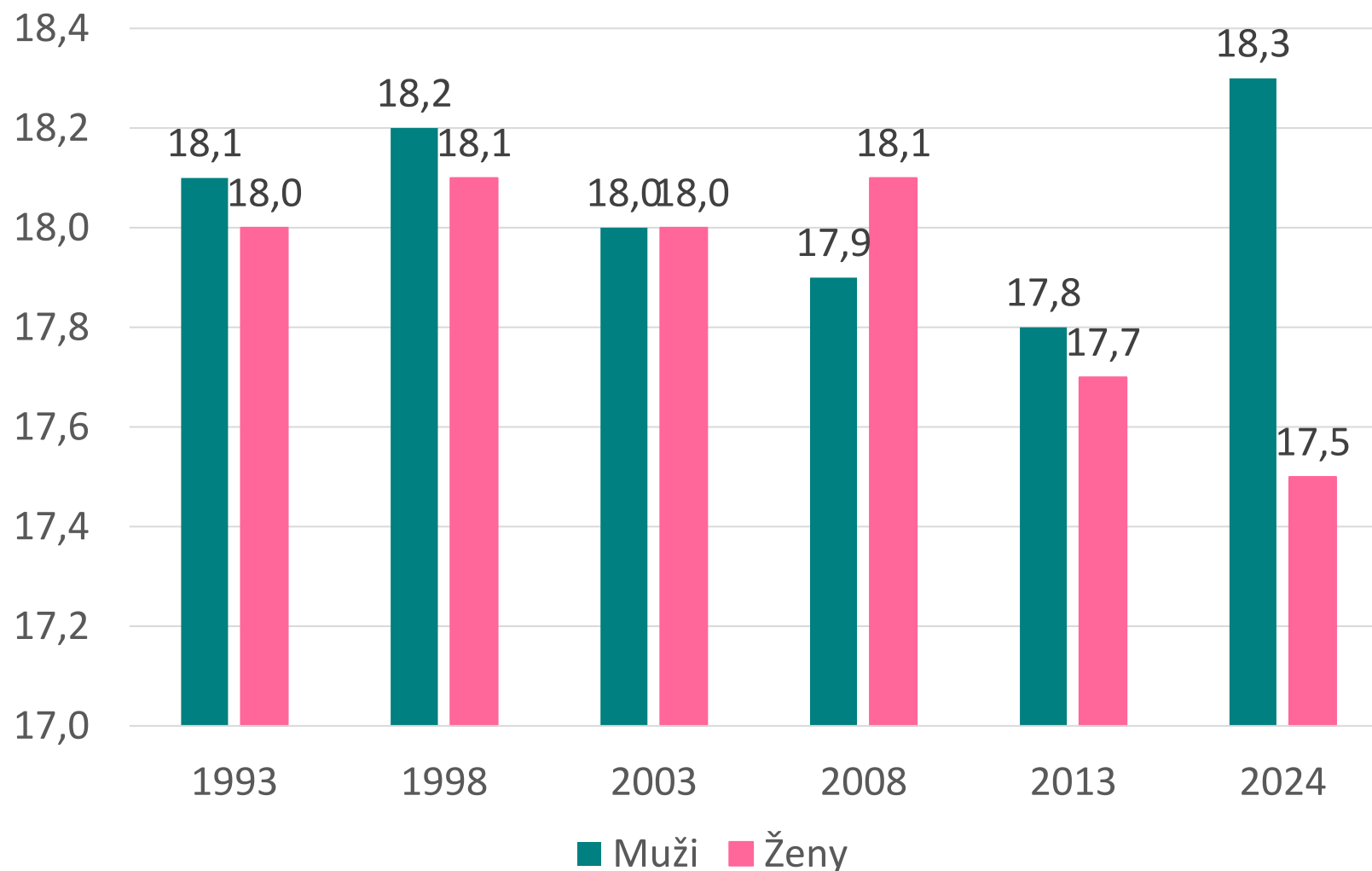
- Průměrný věk prvního sexu
 - 17.46 let u žen
 - 18.33 let u mužů
- Průměrný věk první masturbace
 - 16.61 let u žen
 - 14.24 let u mužů

Trendy - průměrný věk prvního sexu

- 1993-2013
 - populace ČR 15 +
- 2024
 - populace ČR 18 +

Průměrný věk prvního pohlavního styku

Zkušenost s pohlavním stykem

A focus on adolescent sexual health in Europe, central Asia and Canada: Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey

World Health
Organization

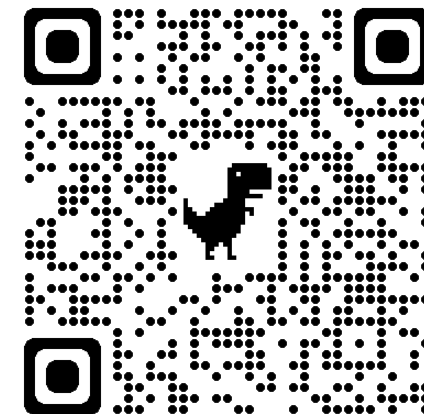
European Region

A focus on adolescent sexual health in Europe,
central Asia and Canada

Health Behaviour in School-aged Children international report from the
2021/2022 survey

- 2014-2018-2022 - pokles podílu 15letých se zkušeností s pohlavním stykem
- 2014-2018-2022 - pokles použití kondomu při posledním pohlavním styku
- U českých dívek nárůst používání ochrany (kondomů či hormonální antikoncepce)

Zkušenost s pohlavním stykem

A focus on adolescent sexual health in Europe, central Asia and Canada: Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2011/2012 survey

Experience of sex. intercourse among Czech 9th graders by year and gender

	Estimate (%)	95% CI		Difference
		LL	UL	
Girls				
2014	23.71	21.99	25.43	
2018	18.52	16.85	20.20	-5.19*
2022	13.47	12.13	14.81	-5.05*
Boys				
2014	22.36	20.66	24.07	
2018	21.86	20.11	23.61	-0.50
2022	18.77	17.24	20.30	-3.10*
Girls vs. Boys				
2014				1.35
2018				-3.34*
2022				-5.30*

* $p < .01$.

- 2014-2018-2022 - pokles podílu 15letých se zkušeností s pohlavním stykem
- SUCHÝ, V. (2023). Trends in Factors of Sexual Initiation Among Czech Adolescents: A Network Analysis. Diploma thesis (MUNI)

Faktory související s iniciací sexuálního života

- Biologie: brzká puberta + menarché v nižším věku – dřívější koitus (Crockett et al., 2003)
 - ALE: Nízká role androgenů, testosteronů a jiných hormonů v predikci sex.chování
 - (ano, je tam korelace na začátku puberty, ale pak už nevysvětlovaly další vývojové změny v sexuálním chování/touze)
- Psychosociální faktory:
 - Deprese u mladších dívek → časnější sexuální debut
 - Žádná spojitost mezi sebehodnocením a dřívějším sexuálním debutem (ověřit?)
 - Problémové chování: kriminální a neetické jednání → předčasné zahájení sex. života
 - Tendence k rizikovému chování (užívání látkových drog) = obecně více sexuální zkušeností
 - Postoje: silnější religiozita, význam náboženského přesvědčení v každodenním životě – méně sex. projevů
 - Akademické zapojení – lepší známky, akademické ambice – odklad sexu

Faktory související s iniciací sexuálního život

- Sociální faktory - rodina
 - Kvalita vztahů mezi rodičem a dítětem
 - Dohlížení rodičů na děti
 - Komunikace mezi dítětem a rodičem
 - Rodinná struktura
 - jeden rodič=dřívější zahájení sexuálního života
 - starší sourozenec
 - Nižší socioekonomický status rodiny (chudoba v bezprostředním okolí)

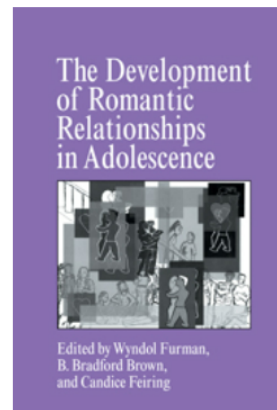
Faktory související s iniciací sexuálního život

- Sociální faktory
 - Vrstevníci
 - Kolektiv schvaluje výběr romantického partnera
 - Kolektiv = facilitátor/inhibitor sledování konkrétních sexuálních norem
 - Působení vrstevníků je vývojově omezené (Brown, 1999; Connolly & Goldberg, 1999)
 - Iniciační fáze (11 – 13 let): reorientace na vrstevníky opačného pohlaví
 - **Statusová fáze (14 – 16 let): budování romantických vztahů v rámci vrstevnických skupin**
 - Fáze náklonnosti (17 – 20 let): reorientace na diádu

- Média-super-vrstevník!

- Romantický partner

- Sex primárně v rámci romantických partnerů – příležitostný sex už ne tolik častý (jak v ČR, tak v USA, napříč různými etniky, O'Sullivan et al., 2007)

12 - "You're Going Out with *Who?*": Peer Group Influences on Adolescent Romantic Relationships

Published online by Cambridge University Press: 05 October 2014

By [B. Bradford Brown](#)

Edited by [Wyndol Furman](#), [B. Bradford Brown](#) and [Candice Feiring](#)

[Show author details](#) ▾

Chapter

Shrnutí

- Téma sexuality v dětství málo probádané
- Větší povědomí o účincích puberty psychiku u dívek než u chlapců
 - Dívky rizikovější
 - Je předčasné zahájení sexuálního života je pro dívky rizikovější?
- Největší vrstevnický tlak související se sexualitou spadá do období střední adolescence
- Struktura rodiny: významný faktor v sexuálním vývoji

- Lucie Jarkovská, Ph.D.: Kdy je ten správný čas začít se sexuální výchovou
- <https://www.youtube.com/watch?v=s6NRQjF45Is>

